2022–2030 METŲ PANEVĖŽIO REGIONO PLĖTROS PLANO

PAŽANGOS PRIEMONĖS NR. LT025-02-01-11 „EKONOMINIO AUGIMO, PASITELKIANT TURIMUS IŠTEKLIUS, SKATINIMAS PANEVĖŽIO REGIONO FUNKCINĖJE ZONOJE“ PAGRINDIMO APRAŠAS

2026 m. Nr. PA-

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Uždavinys Nr. LT025-02-01 „Padidinti regiono turistinį ir kultūrinį konkurencingumą gerinant lankytinų vietų pasiekiamumą“; Uždavinys Nr. LT025-01-01 „Paskatinti verslumą regione“; Uždavinys Nr. LT025-01-02 „Pagerinti regiono investicinę aplinką“; Uždavinys Nr. LT025-02-02 „Sudaryti sąlygas inovatyvioms turizmo paslaugoms bei efektyviai paslaugų rinkodarai regione“; Uždavinys Nr. LT025-05-01 „Pagerinti susisiekimo infrastruktūrą bei susisiekimo kokybę“; Uždavinys Nr. LT025-05-02 „Padidinti viešojo transporto sistemos integralumą“.

II SKYRIUS
SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS

Įgyvendinant regiono plėtros plano pažangos priemonę Nr. LT025-02-01-11 „Ekonominio augimo, pasitelkiant turimus išteklius, skatinimas Panevėžio regiono funkcinėje zonoje“ (toliau – Priemonė) bus sprendžiamos šios 2022–2030 m. Panevėžio regiono plėtros plano (toliau – Planas) problemos bei giluminės jų priežastys:

Problema	Giluminė problemos priežastis
Žemas investicinis patrauklumas aukštesnę pridėtinę vertę kuriančio verslo plėtrai regione	• Žemas verslumo lygis; • Nepatraukli investicinė aplinka (nepakankamas teritorijų ir jų infrastruktūros pritaikytų investicijoms kiekis, žmogiškieji ištekliai).
Mažas regiono turistinis ir kultūrinio gyvenimo patrauklumas	• Nepakankamas lankytinų objektų pasiekiamumo lygmuo (privažiavimo keliai, sanitarinė, kita infrastruktūra, pasiekiamumas asmenims su negalia); • Menka inovatyvių paslaugų pasiūla ir nepakankamai efektyvi paslaugų rinkodara.
Nedarni judumo sistema	• Nesudarytos galimybės naudotis elektromobiliais ir bevariklėmis transporto priemonėmis; • Neintegrali viešojo transporto sistema.

Panevėžio regiono esamos situacijos, problemų ir giluminių jų priežasčių analizė pateikta Plano I skyriuje „Regiono plėtros plano teritorinė aprėptis ir regiono esamos situacijos analizė“, Panevėžio regiono funkcinės zonos (toliau – FZ) analizė pateikiama 2024–2029 m. Panevėžio

regiono funkcinės zonos strategijoje[1] (toliau – FZ Strategija) II skyriuje „Funkcinės zonos analizė“. Įgyvendinant Plano Priemonę bus vykdomos regioninių pažangos priemonių Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ ir Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairėse nurodytos finansuojamos veiklos, skirtos Investicijų programos 5.2 uždavinio „Skatinti integruotą ir įtraukią socialinę, ekonominę ir aplinkosaugos plėtrą vietos lygmeniu, puoselėti kultūrą, gamtos paveldą, darnų turizmą ir saugumą kitose nei miestų teritorijose“ veikloms įgyvendinti.

Panevėžio regiono savivaldybės yra susijusios socialiniais ir ekonominiais ryšiais, bendromis, jas siejančiomis problemomis, todėl FZ Strategijoje išskirtos sritys, kuriose tikslingas regiono savivaldybių bendradarbiavimas:

- regiono investicinio patrauklumo didinimas (šios pažangos priemonės apimtis);
- regiono turistinio bei kultūrinio gyvenimo patrauklumo didinimas (šios pažangos priemonės apimtis);
- darnaus judumo sistemos gerinimas (šios pažangos priemonės apimtis);
- atliekų tvarkymo paslaugų plėtra (regiono plėtros plano pažangos priemonės Nr. LT025-06-01-10 „Tvaresnės aplinkos ir efektyvaus išteklių naudojimo skatinimas“ apimtyje).

FZ Strategijoje nurodyti esami socialiniai ir ekonominiai ryšiai bei prielaidos naujų ryšių, siekiant didinti FZ junglumą ir pasiekiamumą verslo aplinkos ir turizmo paslaugų pasiūlos konkurencingumui užtikrinti, kūrimui. Naujų socialinių ir ekonominių ryšių atsiradimą sąlygoja FZ savivaldybių geografinės regiono savybės, gyventojų tankumas ir mobilumo galimybės; verslo klasterizacija ir plėtojami verslas-verslui paslaugų teikimo bei prekių tiekimo ryšiai; bendradarbiavimo praktika skatinant verslo pradžios ir plėtros galimybes; bendri turizmo ištekliai ir maršrutai.

FZ strategijoje nurodyti poreikiai yra būdingi dviem arba daugiau FZ savivaldybėms. Visoms FZ savivaldybėms bendras poreikis yra plėsti viešojo transporto, judumo ir atliekų tvarkymo paslaugas bei pritaikyti turistinį FZ potencialą lankymui. Poreikis didinti investicinį patrauklumą ir gerinti verslo aplinką bendras Panevėžio r., Pasvalio r., Biržų r. ir Rokiškio r. savivaldybėms.

Tikslinės grupės, kurioms skirta Priemonė – Panevėžio regiono savivaldybių gyventojai, labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės (toliau – MVĮ), savivaldybės ir kitos viešojo sektoriaus institucijos ir įstaigos, viešąsias paslaugas teikiančios nevyriausybinės organizacijos, Panevėžio regiono lankytojai ir svečiai, užsienio ir vietos turistai. Savivaldybės, kuriose gyvena ar veiklą vykdo tos pačios naudos gavėjų tikslinės grupės, ribojasi tarpusavyje.

Remiantis Valstybės duomenų agentūros pateiktomis šalies gyventojų skaičiaus prognozėmis, iki 2030 m. šalyje numatomas 4,7 proc. gyventojų skaičiaus mažėjimas. Remiantis šiais duomenimis proporcingai prognozuojamas Panevėžio regiono gyventojų skaičiaus pokytis ir daroma prielaida, kad 2030 m. Panevėžio regione bus 199 414 gyventojų. Nepaisant

[1] Patvirtinta:
Biržų rajono savivaldybės tarybos 2024 m. liepos 1 d. sprendimu Nr. T-170 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. TS-186 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Panevėžio miesto savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. 1-294 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo ir įgaliojimo savivaldybės merui“;
Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. T-163 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. T1-229 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. TS-250 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“.

prognozuojamo gyventojų skaičiaus mažėjimo, tikslinių grupių poreikiai – patrauklios sąlygos gyventi ir dirbti Panevėžio regione – išliks tie patys šios pažangos priemonės įgyvendinimo ir 5 metų po pažangos priemonės įgyvendinimo pabaigos laikotarpiu.

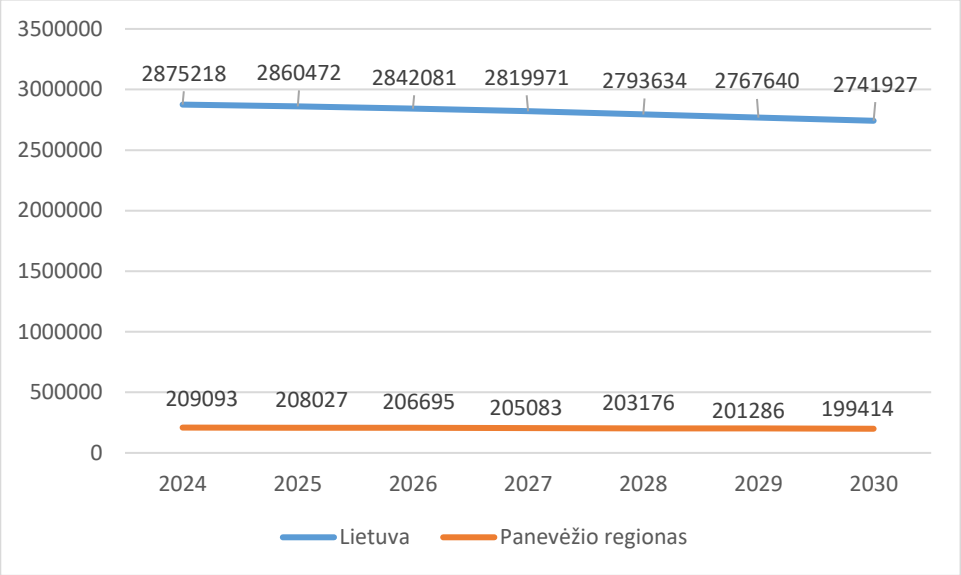

1 pav. Gyventojų skaičiaus šalyje ir Panevėžio regione prognozė

Tikslinių grupių poreikiai, nustatyti FZ Strategijoje:

1. *Pramonei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų modernizavimas ir plėtra bei pasiūlos SVV paslaugoms didinimas*.

Remiantis FZ analize, FZ teritorijoje veikia viena pramonės įmonių investicijoms pritaikyta teritorija – Panevėžio laisvoji ekonominė zona, kurioje, 2023 m. pradžios duomenimis, buvos likęs tik 1,5 ha laisvos teritorijos plotas. Kitose FZ savivaldybėse didesnių, pramonės veiklai pritaikytų sklypų, kuriose yra visiškai išvystyta inžinerinė infrastruktūra, taip pat beveik nėra. Panevėžio r. Ramygaloje įsikūręs pramonės parkas gali pasiūlyti didesnių nuo 5 ha sklypų, tačiau investuotojams yra nepatrauklūs dėl ribotos šiuo metu galinčios ją pasiekti darbo jėgos. Stebint verslo bendradarbiavimo tendenciją, regiono ekonominę specializaciją ir sukauptas kompetencijas, logistinį FZ išsidėstymą, aktualu pasiūlyti naujas teritorijas pramonės ir komercinei veiklai.

Didelėms įmonėms koncentruojantis Panevėžio m., atitinkamai FZ formuojantis verslas-verslui principu dirbančių smulkiųjų ir vidutinių verslų paklausai, vis dar fiksuojamas žemesnis nei Lietuvos vidurkis verslumo lygis. FZ trūksta platesnio paslaugų SVV spektro, kurios leistų tiek pritraukti MVĮ dydžio investuotojus, tiek sudaryti galimybę čia veikiantiems verslams plėsti ir modernizuoti veiklą.

FZ stebimas bendras nuoseklus smulkių verslų, kuriuose asmuo susikuria darbo vietą, augimas. FZ nėra panašių į didžiuosiuose miestuose esančias temines bendram darbui, kūrybai ir verslo vystymui pritaikytas erdves, kuriose esanti infrastruktūra ir įranga leidžia burtis konkrečių sričių bendraminčių bendruomenėms, mokytis, eksperimentuoti, nuosekliai auginti verslo idėją iki savarankiško jos įgyvendinimo[2]. Tokių paslaugų nebuvimas mažina FZ konkurencingumą ir nesudaro sąlygų spartesniam naujų verslų pritraukimui ir augimui FZ. Ateityje, augant bendram smulkių verslų skaičiui, FZ gali nebeužtikrinti tam reikiamos erdvių pasiūlos. Šis poreikis būdingas visoms FZ savivaldybėms.

[2] Apie mus | VILNIUS TECH „LinkMenų fabrikas“; vieta – Padirbtuvės (padirbtuves.lt)

2. Turistinių, FZ potencialą pristatančių, gamtos ir kultūros objektų pritaikymas lankymui bei bendro turizmo paslaugų koordinavimo stiprinimas.

FZ esančių turizmo objektų vertinimas atsilieka nuo bendro šalies vidurkio[3] (savivaldybes skirstant pagal turistų skaičių apgyvendinimo įstaigose). Išanalizavus 2022 m. atlikto Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimo rezultatus matyti, kad FZ lankytiniems objektams būdingi panašūs trūkumai: nepatrauklus turizmo objektų darbo laikas; nesukuriama papildoma vertė, kuri galėtų būti pasiekiama (pvz., pritaikant išmaniąsias technologijas); viešųjų tualetų stoka; objektų nepritaikymas žmonėms su negalia ir asmenims su ribota judėsena; bendras teikiamų paslaugų kiekis ir inovacijų trūkumas.

Nepaisant turimos FZ savivaldybių patirties vystant kelias savivaldybes jungiančius bendrus turizmo maršrutus, regione nėra bendrai, sistemingai vystomi plačią paslaugų patirtį siūlantys maršrutai ir paslaugų paketai, skatinantys ilgiau pabūti FZ, aplankant kelis objektus skirtingose savivaldybėse ar (ir) apsistojant apgyvendinimo įstaigose. Taip pat regione nėra sukurtos šias paslaugas atspindinčios ir FZ išskirtinumą pabrėžiančios reprezentacinės priemonės, kai kituose Lietuvos regionuose tokios priemonės[4] sėkmingai vystomos.

3. FZ viešųjų paslaugų – viešojo transporto, judumo – plėtra.

Viešojo transporto išvystymo lygis yra svarbus kriterijus išnaudojant investicinį regiono potencialą – sudaro galimybes pritraukti reikiamus specialistus iš didesnės dalies FZ (apie 1 val. trukmės kelionės atstumu). Neišnaudotos galimybės pasitelkti atokesnių teritorijų darbo jėgą – ilgalaikio bedarbio statusą turinčius asmenis[5], pritaikius kompleksines pagalbos priemones ir išsprendus susisiekimo problemas, būtų galima integruoti į darbo rinką[6]. Tačiau viešojo transporto paslaugų pasiūla atskirose FZ savivaldybėse traukiasi, o optimalaus veiklos tinklo užtikrinti neleidžia FZ savivaldybių pavieniui organizuojami viešojo transporto maršrutai, universalaus dizaino principų neatitinkanti jo infrastruktūra neleidžia viešuoju transportu patogiai naudotis žmonėms, turintiems klausos ar regos, judėjimo negalią, tėvams su mažais vaikais ir kt. grupėms ir tai lemia žemesnį nei galėtų būti viešojo transporto efektyvumą.

Atsižvelgiant į FZ geografinius ypatumus – toli nuo regiono centro nutolusias vietoves, pasižyminčias žemais gyventojų tankumo rodikliais[7], dalyje FZ gyvenamųjų teritorijų viešojo transporto sistema negali efektyviai veikti – neįmanoma užtikrinti minimalaus tam reikiamo keleivių skaičiaus. Taigi FZ gyventojams aktualu pasiūlyti alternatyvias susisiekimo galimybes. Atsižvelgiant į kitų savivaldybių gerąją patirtį (projektas „Lazdijai veža“[8]) organizuojant gyventojų pavėžėjimą vietovėse, nuo kurių viešojo transporto stotelės yra nutolusios 2 km ir daugiau atstumu, FZ taip pat būtina ieškoti ekonomiškesnių ir ekologiškesnių gyventojų mobilumo galimybių – teikiant pavėžėjimo automobiliu paslaugas bei koordinuojant jų teikimą tarp savivaldybių atsižvelgiant į atstumą iki artimiausios vietos, iš kur išvyktų judumo paslaugą teikianti transporto priemonė ir (ar) galutinį kelionės tikslą. Sistemiškas ir koordinuotas viešojo transporto paslaugų teikimas aktualus ir išplečiant Panevėžio m., kaip FZ centrui, darbo jėgos pasiūlą, vystant viešojo transporto paslaugas, įgalinančias gyventojus patogiai pasiekti jame siūlomas darbo vietas.

Efektyvinti viešojo transporto paslaugas ypač aktualu Panevėžio r. ir Pasvalio r. savivaldybėms, kurių daugelio gyventojų kelionės atstumas iki Panevėžio miesto neviršija 45 min.

Visoms FZ savivaldybėms (išskyrus Panevėžio m.) aktualu rečiau apgyvendintų gyvenamųjų teritorijų gyventojams koordinuotai teikti judumo paslaugas, mažinančias gyventojų socialinę atskirtį ir kartu prisidedančias prie neigiamo poveikio klimatui mažinimo.

---

[3] Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimas (lithuania.travel)
[4] Ežerų kraštas | We love Lithuania; Telšių turizmo klasteris (telsiaiklasteris.lt)
[5] Darbo rinkos švieslentė: bedarbio statusą turintys asmenys
[6] LR Vyriausybės 2021 m. lapkričio 10 d. nutarimas Nr. 929 „Dėl 2021-2030 metų plėtros programos valdytojos LR SADM įtraukios darbo rinkos plėtros programos patvirtinimo“
[7] 2021 m. gyventojų surašymo duomenys: GYV tankis (arcgis.com)
[8] Lazdijai veža – Lazdijai VEŽA (lazdijaiveza.lt)

Siekiant tenkinti identifikuotus tikslinių grupių poreikius bei mažinti problemų „Žemas investicinis patrauklumas aukštesnę pridėtinę vertę kuriančio verslo plėtrai regione“, „Mažas regiono turistinis ir kultūrinio gyvenimo patrauklumas“ ir „Nedarni judumo sistema“ mastą, numatoma panaudoti šį konkrečių savivaldybių sukauptą potencialą:

1. Aiški regiono ekonominė specializacija ir sukauptos kompetencijos, logistinis FZ išsidėstymas

Remiantis VšĮ Panevėžio plėtros agentūros 2020 m. atlikta Panevėžio regiono pramonės atsparumo pokyčiams studija[9], kurioje analizuojama FZ verslo struktūra rodo, kad Panevėžio m. koncentruojasi metalo ir metalinių gaminių gamybos, Panevėžio ir Kupiškio rajonuose – baldų gamybos, Biržų rajone – tekstilės, medienos gamybos ir apdirbimo sektoriai. Tai leidžia pristatyti ir stiprinti investicinį regiono potencialą, sudarant sąlygas čia jau veikiantiems baldų gamybos verslams greitai rasti tiekėjų, plėtoti tvarius verslas-verslui ryšius. FZ šiame sektoriuje veikia tokios stambios baldų gamybos įmonės kaip UAB „Ekornes Lithuania“ (Panevėžio m.), UAB „Dominari“ (Panevėžio r. ir Kupiškio r.), šalia veikia porolono gamyklos UAB „Superlon Baltic“, UAB „Elastas“ (Panevėžio m.), baldų furnitūros įmonė UAB „Slavita“ (Kupiškis). Tai sudaro prielaidas naujų investuotojų pritraukimui ir tolesniam šio sektoriaus plėtojimui FZ. Esamą FZ veikiančių verslų bendradarbiavimą patvirtina ir minėtoje galimybių studijoje pristatyta kiekybinė FZ veikiančių verslų apklausa (joje dalyvavo 100 pramonės įmonių iš 522 veikiančių FZ). Apklausos rezultatai parodė, kad 26 proc. apklausoje dalyvavusių verslų FZ parduoda 1–10 proc. savo produkcijos, panašus respondentų skaičius – 24 proc. – FZ parduoda daugiau nei 80 proc. savo produkcijos. 38 proc. apklausos dalyvių nurodė, kad iki 30 proc. jų įmonių žaliavų aprūpina FZ įsikūrę tiekėjai.

Panevėžio m. nuo 1995 m. veikia VšĮ Panevėžio verslo konsultacinis centras[10] (toliau – Centras), kurio dalininkais yra Panevėžio m. savivaldybė ir Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmai, savo veikloje aprėpiantys visą FZ. Pagal sutartis su Panevėžio miesto ir rajono savivaldybėmis Centre teikiamos nemokamos konsultacijos pradedantiems verslą, vykdomi regioniniai projektai verslumo skatinimui[11]. Perduodant sukauptą pradedančiųjų verslą konsultavimo patirtį Centras 2021 m. bendradarbiavo steigiant ir pirmuosius veiklos metus administruojant verslo bendradarbystės erdvę „Spiečius“ Rokiškyje[12]. Panevėžio miesto ir Panevėžio rajono savivaldybių investicinį potencialą, turizmo galimybes pristato ir vykdo rinkodarą bendrai šių savivaldybių įsteigta nuo 2020 m. veiklą vykdanti VšĮ Panevėžio plėtros agentūra[13]. Ši tarpinstitucinio savivaldybių bendradarbiavimo patirtis sudaro prielaidas tolesniam bendradarbiavimui ir jo plėtrai visoje FZ.

Remiantis FZ analize, FZ identifikuojama savivaldybėms bendrai reikšminga pramonės, konkrečiai apdirbamosios gamybos sektoriaus, įtaka. Jame dirba daugiau nei trečdalis regiono darbuotojų (regioninis specializacijos koeficientas – 1,6[14]), sukuriama didesnė nei šalies vidurkis bendrojo vidaus produkto dalis (2021 m. atitinkamai 27,1 % ir 20,4 %) bei tenka didesnė nei bendrai šalyje materialinių (2021 m. atitinkamai 24,8 % ir 15,4 %) ir tiesioginių užsienio investicijų dalis (atitinkamai 2021 m. 54,0 % ir 14,5 %).

FZ profesinėse ir aukštosiose mokyklose siūloma įgyti šioms įmonėms aktualias profesijas, vykdomos aktyvios rinkodaros priemonės mokiniams iš FZ pritraukti. Užimtumo tarnybos Panevėžio skyriaus duomenimis, Panevėžio m. vykdomose profesinio mokymo ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo programose 2022–2023 m. dalyvavo po daugiau nei 100 FZ (ne Panevėžio

[9] Panevėžio regiono pramonės atsparumo pokyčiams analizė (panevezysnow.lt)
[10] Veikla | Panevėžio verslo konsultacinis centras (pvkc.lt)
[11] LATLIT projektai | Panevėžio verslo konsultacinis centras (pvkc.lt)
[12] BC „Spiečius“ veikla įsibėgėja – draugėn buriasi jaunieji Rokiškio verslininkai - Rokiškio rajono savivaldybė (rokiskis.lt)
[13] Darbo rinkos prognozė.cdr (panevezysnow.lt)
[14] https://inovacijuagentura.lt/site/binaries/content/assets/analitika/lietuvos-regionai/panevezio-apskr_red.pdf

m.) gyventojų. Beveik trečdalis regiono studentų (aukštosiose ir profesinėse mokyklose) mokosi pramonei aktualiose studijų kryptyse.

VšĮ Panevėžio plėtros agentūra yra sukaupusi patirtį renkant ir sisteminant investicinį Panevėžio m. potencialą pristatančią rinkodaros medžiagą[15], teikiant paraiškas tarptautiniams verslo aplinkos vertinimo reitingams. 2023 m. „Financial Times“ investicijų ekspertų padalinys „fDi Intelligence“ mažųjų Europos miestų (turinčių mažiau nei 100 tūkst. gyventojų) reitinge Panevėžiui skyrė ketvirtąją vietą vertinant tiesioginių užsienio investicijų strategiją, penktą vertinant investicijų atsiperkamumą ir devintą draugiškų verslui miestų kategorijoje 2024 m. Panevėžiui atiteko trečioji vieta tiesioginių užsienio investicijų strategijos kategorijoje[16].

Panevėžys yra parengęs darnaus judumo planą, kuriuo vadovaujantis planuojami ekonomiškai pagrįsti, miestui naudingiausi sprendiniai, įgyvendinant ilgalaikius darnumo ir ekologijos kriterijus, taip pat yra patvirtinta 2023–2029 m. Panevėžio m. tvarios plėtros strategija, pagal kurią išnaudojant miesto kompaktiškumą siekiama užtikrinti bevariklio transporto sistemos vientisumą, padidinti viešųjų paslaugų pasiūlą ir prieinamumą. Panevėžio m. 2023 m. buvo įgyvendintas kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo projektas, kuriuo prisidedama prie natūralios teritorijos vandentvarkos, aktyviai vykdomas atskiras maisto ir tekstilės atliekų surinkimas, uždrausta renginių metu vykdant prekybą naudoti vienkartinius plastikinius gaminius. Panevėžio m. savivaldybė įgyvendina įvairių žaliųjų visuomeninių iniciatyvų, bendruomenės įtraukties didinimo priemones atliekų ir teritorijų planavimo procesuose. Taip pat itin didelė dalis miesto gyventojų yra prijungti prie centralizuotų nuotekų tinklų, atsakingai vykdomas geriamojo vandens tiekimas, kadangi jo beveik neprarandama. Energetikos srityje savivaldybė lyderiauja elektromobilių įkrovimo stotelėse esančių prieigų skaičiumi, o susisiekime užtikrina didelę dviračių takų dalį. Šiuo potencialu aktualu pasinaudoti visoms FZ savivaldybėms.

2. Savivaldybių patirtis vystant bendrus turizmo produktus

FZ Strategijos II skyriuje identifikuota prielaida, kad visos FZ Strategijoje dalyvausiančios įstaigos, pasinaudodamos savo patirtimi vystant turizmo objektus ir paslaugas atskirose savivaldybėse bei vystant bendrus turizmo maršrutus, aktyviau bendradarbiaudamos sustiprins šį potencialą.

VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ atliktų tyrimų duomenys[17] rodo, kad keičiasi vietos keliautojų įpročiai – mažėja praleidžiančiųjų ilgąsias atostogas Lietuvoje, tačiau auga norinčiųjų pažinti savo kraštą trumpų kelionių metu. Kai kurios FZ savivaldybės jau yra parengusios kelis patogius keliauti ir pažinti jų ir aplinkinius rajonus siūlančius maršrutus: Pasvalio ir Biržų rajonų savivaldybės vysto bendrus pažintinius maršrutus su Žiemgalos regionu (Latvija) (pvz., „Pažinkime kaimynus Žiemgaloje“[18]), Panevėžio m., Panevėžio r. ir Pasvalio bei Rokiškio r. savivaldybės dalyvauja Jono Pauliaus II piligrimų maršruto[19] ir Šv. Jokūbo kelio maršruto[20] vystyme ir palaikyme, Biržų r., Panevėžio m. ir Rokiškio r. 2024 m. sertifikavo regioninio lygmens kultūros kelią – „Penkių kūrėjų kelias“ [21], Kupiškio r. ir Pasvalio r. savivaldybės bendradarbiauja kuriant turizmo klasterį turizmo paslaugų pasiūlos plėtrai[22].

Lietuvos Respublikos bendrajame plane[23] nurodyti Panevėžį, Biržus ir Rokiškį jungiantys funkciniai ryšiai, įgalinantys bendrai išnaudoti bendrus kultūrinius ir geologinius išteklius. Tarptautinė „Rail Baltica“ vežė – galimas regiono potencialas siekiant didinti turizmo paslaugų

[15] Tyrimai - Panevėžys now (panevezysnow.lt)
[16] European Cities and Regions of the Future 2024 — The winners | fDi Intelligence – Your source for foreign direct investment information - fDiIntelligence.com
[17] Vietinio turizmo tyrimas | Keliauk Lietuvoje (lithuania.travel)
[18] „Pažinkime kaimynus Žiemgaloje!“: startavo bendra kelionių akcija po Lietuvą ir Latviją akcija | We love Lithuania
[19] Jono Pauliaus II piligrimų kelias – www.piligrimukelias.lt
[20] Švento Jokūbo kelias Lietuvoje (svjokubokelias.eu)
[21] kulturoskelias.lt
[22] Startavo projektas „Turizmo klasterio Zarasų, Kupiškio ir Pasvalio rajonuose kūrimas“ | (zarasaivvg.lt)
[23] 789 Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano patvirtinimo (lrs.lt)

pasiūlą bei jomis pasinaudojusių vietos ir užsienio turistų skaičių. Šis tarptautinis, europinės reikšmės projektas Panevėžio regionui suteiks ne tik geresnio susisiekimo galimybes, bet ir paskatins ekonominį augimą, papildomas investicijas, platesnį veiklos lauką vietos verslams[24]. Patogiam bendrų turizmo išteklių panaudojimui prielaidas sudaro Panevėžio r. ir Pasvalio r. savivaldybes jungianti tarptautinė magistralė „Via Baltica“, Panevėžio ir Rokiškio rajonų savivaldybes jungiantis krašto kelias Daugpilis-Rokiškis-Panevėžys. Etapais vykdoma, per dalį FZ einančio „Via Baltica“ magistralinio kelio rekonstrukcija, išplečiant juostų skaičių, turėtų dar labiau sustiprinti Panevėžio ir atitinkamai funkciniais ryšiais susietų savivaldybių investicinį ir turistinį pranašumą[25].

2020 m. atliktoje pramoninio turizmo inicijavimo ir vystymo galimybių studijoje[26] nustatyta, kad papildoma nauda regionui galėtų būti pramoninio turizmo maršrutai. VšĮ „Keliauk Lietuvoje“ 2021 m. atlikto tyrimo duomenimis[27], geriausiai Lietuvoje prie turistų poreikių pritaikytu parku įvertintas Panevėžio kultūros ir poilsio parkas. Tai pagrindžia Panevėžio miesto savivaldybės patirtį pritaikant objektus šiuolaikiniams keliautojų poreikiams bei plečiant bendrą objektų konkurencingumą. Šalyje daugėja turizmo objektų, kuriuose, siekiant padidinti turizmo objektų patrauklumą ir prieinamumą bei patrauklaus objektų lankymo galimybes įvairiu paros metu, pritaikyti išmaniųjų technologijų interaktyvūs sprendimai. Panašios iniciatyvos įgyvendinamos ir Panevėžyje. Viena tokių – pilotinis GovTech projektas „Turizmo objektai – inovatyvūs ir atviri šiuolaikiniams keliautojams“[28]. Rokiškio r. savivaldybė 2023 m. apdovanojimuose „Turizmo sėkmingiausieji“ su Salų dvaro objektu[29] pelnė apdovanojimą „Vietinių turistų simpatijos vėtrungė“.

Visoms FZ savivaldybėms aktualu išnaudoti sukauptą individualią ir bendradarbiavimo patirtį, pritaikant lankymui gamtos ir kultūros objektus, išplečiant jų lankymo įvairiu paros metu galimybes. FZ savivaldybėms taip pat aktualu gamtos ir kultūros objektus apjungti į bendrus turizmo maršrutus koordinuotai, pasitelkiant šiuolaikinės rinkodaros priemones.

3. Bendros veiklos patirtis transporto tvarkymo srityje

FZ darbdaviai taip pat susiduria su ribota darbo jėgos pasiūla – taip teigia 37,3 proc. FZ darbdavių Užimtumo tarnybos atliktoje darbdavių nuomonės tyrimo ataskaitoje [30] (2024 m. sausio mėn.), todėl formuojasi praktika, kad organizuoja darbuotojų pavėžėjimą iš aplinkinių savivaldybių ar kompensuoja jiems kelionės išlaidas. Ši sąveika tarp regioninių centrų, kuriose telkiamos darbo vietos, ir rečiau gyvenamų teritorijų sukuria prielaidas formuotis švytuoklinei migracijai.

Ateityje numatomas šių ekonominių ryšių – darbuotojų poreikio ir mobilumo tendencijų – stiprėjimas. 2023 m. spalio 12 d. pasirašyta Panevėžio miesto ir Panevėžio rajono savivaldybių bendradarbiavimo sutartis, kuria siekiama vystyti naują 100 ha investicijoms tinkamą teritoriją šalia numatomos nutiesti tarptautinės „Rail Baltica“ geležinkelio vėžės, taip gerinant Panevėžio regiono investicinę aplinką ir patrauklumą bei sudarant palankesnes sąlygas naujoms darbo vietoms kurti. 2023 m. pristatytame šios pramonės teritorijos investiciniame projekte (parengta 2022 m. gruodžio mėn. Panevėžio sav. m. savivaldybės užsakymu, autoriai Bauland ir Newsec) numatoma, kad joje galėtų būti sukuriama daugiau kaip 450 000 m^2 gamybinio ploto, ne mažiau nei 3000 naujų darbo vietų, pasiekiamų 1 val. atstumu iš didesnės dalies FZ teritorijos. Dėl šios priežasties susiformuotų nauji švytuoklinės migracijos srautai, įskaitant ir darbuotojų keliones iš Panevėžio m.

---

[24] Patvirtinta "Rail Balticos" geležinkelio vėžės Panevėžio regione alternatyva | Rail Baltica

[25] Panevėžyje pristatyti „Via Baltica“ ruožo nuo Kauno iki Latvijos sienos priešprojektiniai sprendiniai (paneveziorumai.lt)

[26] Galimybių studija – Panevėžys now (panevezysnow.lt)

[27] Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimas | Keliauk Lietuvoje (lithuania.travel) (2021 m.)

[28] Panevezio-pletros-agentura-NAUJOS.pptx (live.com)

[29] Salų dvaro rūmai – kultūros ir laisvalaikio rezidencija. Kviečiame apsilankyti! (saludvaras.lt)

[30] LR Užimtumo tarnyba: Darbdavių nuomonės tyrimo ataskaita, 2024 m. sausis

Panevėžio m. nuo 2023 m. spalio mėnesio pradėjo veikti e-bilieto sistema, teikianti galimybes keliaujantiems viešuoju transportu patogiau atsiskaityti už paslaugas, o maršrutus koordinuojančiai įstaigai – VšĮ Panevėžio keleivinis transportas – vertinti keleivių srautus ir optimaliau, atsižvelgiant į keleivių poreikius, organizuoti maršrutus, mažinti neigiamą poveikį aplinkai. Dalis šios įstaigos koordinuojamų maršrutų trasų nusidriekia į Panevėžio r. teritoriją: Dembavą, Molainius, Piniavą, Vaivadus, Pažagienius. Maršrutai vykdomi pagal išlaidų kompensavimo mechanizmą, patvirtintą susitarimu su Panevėžio r. savivaldybe. Šis bendradarbiavimas užtikrina ne tik patogų miesto ir rajono gyventojų mobilumą, bet ir racionalų lėšų panaudojimą. Šiuo potencialu aktualu pasinaudoti visoms FZ savivaldybėms.

Siekiant mažinti nustatytų problemų mastą, tikslinga panaudoti ne tik savivaldybių sukauptą potencialą bet ir galimybes:

Vystomas „Rail Baltica“ tarptautinis, europinės reikšmės projektas Panevėžio regionui suteiks ne tik geresnio susisiekimo galimybes, bet ir paskatins ekonominį augimą, papildomas investicijas, platesnį veiklos lauką vietos verslams[31]. Per Lietuvą, tuo pačiu ir per dalį FZ einantis „Via Baltica“ transporto koridorius yra svarbi Šiaurės–Pietų kryptimi einančios transporto arterijos dalis, gerinanti susisiekimą su kitomis Baltijos regiono šalimis ir Europa. Etapais vykdoma jo rekonstrukcija išplečiant juostų skaičių iki 4[32] planuojama baigti iki 2030 m. Šio magistralinio kelio plėtra turėtų dar labiau sustiprinti Panevėžio ir atitinkamai funkciniais ryšiais susietų savivaldybių investicinį ir turistinį pranašumą[33]. Šie numatomi įgyvendinti projektai sudarys galimybes sustiprinti FZ ekonominį ir logistinį potencialą.

LR Ekonomikos ir inovacijų ministerijos užsakymu parengtoje galimybių studijoje „Turizmo sektoriaus analizė bei strateginės plėtros kryptys“[34] konstatuojama, kad informacinių technologijų vystymosi sparta, robotizacija, informacijos prieinamumas ir sklaidos greitis kartu su šiuolaikinės kartos socialiniais bendravimo įpročiais turizmo sektoriui kelia aukštus inovatyvumo ir kūrybingumo, greito inovacijų ir technologijų įsisavinimo ir taikymo reikalavimus. Juos išnaudojant atsiranda galimybės pritraukti keliautojus, kurių kelionės kryptys pasirenkamos pagal tai, ką jie nori veikti, o ne pagal tai, kur nori tai daryti. Vis dažniau siekiama pažinti šalį, regioną ar miestą, į kurį vykstama, kompleksiškai jį „pajaučiant“: ragaujant, bendraujant su vietos gyventojais, derinant skirtingas veiklas ir pramogas. Šalia to įvairūs pasauliniai tyrimai (Australijoje, JAV ir ES) parodė, kad svarbūs turizmo rinkoje tampa turistai su negalia. ES numatomas prieinamo turizmo visiems šuolis: iš 744,3 mln. kelionių iki 861,9 mln. kelionių. Metinis augimas – 1,64 %. Daugėja keliaujančių vyresnio amžiaus žmonių, kuriems tinkamai universalaus dizaino pagalba pritaikius aplinką išauga galimybės padidinti turistų srautus[35]. Atitinkamai fiksuojamas ir keliautojų poreikis rinktis tvarius keliavimo būdus, pvz., elektromobiliais. Atstumai FZ tarp elektromobilių įkrovimo stotelių neviršija 100 km[36], tačiau fiksuojamas bendras elektromobilių skaičiaus augimas Lietuvoje[37] sudaro galimybę pritraukti didesnį šių automobilių vairuotojų skaičių apsilankyti ir toliau nuo didžiųjų miestų, kuriuose tankesnis įkrovimo stotelių tinklas, esančiose vietovėse, užtikrinant jų poreikius atliepiančių įkrovimo stotelių tinklą.

Lietuvoje stebima migracijos teigiamo balanso tendencija – jau trejus metus iš eilės Lietuvos piliečių grįžta daugiau, nei išvyksta. Grįžtantys migrantai turi teigiamos įtakos ne tik šalies darbo rinkai, bet ir demografiniams rodikliams[38].

---

[31] Patvirtinta "Rail Balticos" geležinkelio vėžės Panevėžio regione alternatyva | Rail Baltica

[32] https://vialietuva.lt/

[33] Panevėžyje pristatyti „Via Baltica“ ruožo nuo Kauno iki Latvijos sienos priešprojektiniai sprendiniai (paneveziorumai.lt)

[34] Analizės, tyrimai, studijos - Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija (lrv.lt)/ Žmogiškųjų išteklių valdymo projektas_VšĮ BENE ESSE (lrv.lt)

[35] Visiems prieinamas turizmas – ar esame pasirengę?(Kada Vilnius bus miestas visiems?. (lrv.lt)

[36] https://autopildyk.lt/ikrovimo-vietu-programele.html; https://zemelapis.lt/atstumai

[37] Elektromobilių skaičius Lietuvoje – Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija (lrv.lt)

[38] Iniciatyvos Renkuosi Lietuvą diskusija: Kodėl lietuvių grįžta daugiau nei išvyksta (Į Lietuvą grįžtančių daugiau nei išvykstančių: ekspertai aiškinosi priežastis (renkuosilietuva.lt), Visur gerai, bet namie geriausia: kodėl daugiau lietuvių grįžta nei išvyksta? (youtube.com)

Valstybės duomenų agentūros duomenis, nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje Panevėžio regione kasmet mažėja[39]. Vertinant gyventojų skaičiaus metų pradžioje prognozės duomenis[40] matyti, kad vyrų ir moterų šalyje 2030 m. bus 5 proc. mažiau nei 2024 m. Remiantis šiais duomenimis prognozuojamas gyventojų skaičius Panevėžio regione 2030 m. – 198 368 asmenys (kai 2024 m. nuolatinių gyventojų metų pradžioje buvo 209 093 asmenys). Siekiant didinti regiono patrauklumą gyventi, būtinos investicijos, sudarančios galimybes darbo vietų kūrimui, ūkinės veiklos įvairovės skatinimui. Tikslinių grupių poreikiai – patrauklios sąlygos gyventi ir dirbti regione – išliks nepakitę.

Siekiamas kiekybinis ir kokybinis pokytis.

Išnaudojus bendros veiklos patirtį galės būti išplėstos atitinkamos FZ viešosios – viešojo transporto, judumo – paslaugos, kartu mažinamas neigiamas poveikis klimatui, taip suteikiamas FZ savivaldybėms pranašumas išnaudojant augančius imigracijos ir grįžtamosios migracijos srautus. Taip bus sudaromos patrauklesnės gyvenamo sąlygos visoje FZ, jos gyventojams užtikrinant geresnį gyvenimo kokybei svarbių paslaugų prieinamumą. Atitinkamai geriau prieinamos viešojo transporto ir judumo paslaugos kartu sukurs galimybę mažinti ir senstančios visuomenės keliamą grėsmę, nes leis užtikrinti viešųjų paslaugų, aktualių vyresnio amžiaus gyventojams, teikimą.

Efektyviai išnaudoti regiono ekonominę specializaciją ir sukauptas kompetencijas, logistinį FZ išsidėstymą bus galima sukūrus platesnę pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų bei paslaugų SVV pasiūlą. Tai įgalins FZ savivaldybes pasinaudoti galimybe – vystomų „Rail Baltica“ ir „Via Baltica“ transporto koridorių teikiamu ekonominiu ir logistiniu potencialu, susijusiu su naujų darbo vietų kūrimu ir atitinkamai FZ, kaip gyvenamosios vietos, patrauklumu naujiems gyventojams ir taip prisidėti prie identifikuojamų grėsmių, siejamų su senstančia visuomene, sprendimo.

Pasitelkta FZ savivaldybių patirtis vystant bendrus turizmo produktus sudarys galimybę glaudžiau koordinuoti bendras turizmo informacijos paslaugas, o išnaudojant universalaus dizaino principus bei skaitmeninių inovacijų ir technologijų sprendimus sistemingai pritaikant lankymui turistinį potencialą pristatančius gamtos ir kultūros objektus bus sudaryta galimybė prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančių keliautojų įpročių, patogiau keliauti riboto mobilumo asmenims.

Panevėžio regione bus įgyvendinami 38 regiono investicinio, turistinio bei kultūrinio gyvenimo patrauklumo didinimo bei darnaus judumo sistemos gerinimo integruoti teritorinio vystymo projektai.

Įgyvendinus Priemonę būtų prisidedama prie 2022–2030 m. regionų plėtros programoje[41] nustatytų poveikio rodiklių: „Gyventojų užimtumo lygis (15–64 metų), procentai“, „Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (nefinansinių įmonių), tenkanti vienam dirbančiajam per metus, tūkst. Eur“, „Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį, procentai“ planuojamų reikšmių pasiekimo.

Ankstesnės investicijos.

Biržų r. sav. 2017–2018 m. įgyvendintas projektas Nr. 08.2.1-CPVA-R-908-51-0001 „Vabalninko miesto gyvenamųjų vietovių atnaujinimas“, kurio vertė – 379 156,21 Eur, iš jų ES ir valstybės biudžeto lėšos – 360 198,39 Eur. Įgyvendinant šį projektą buvo atnaujinta Vabalninko miesto atvirų viešųjų erdvių urbanistinė infrastruktūra: atnaujinta Lauko gatvė, atnaujinti B. Sruogos ir Parko gatvių šaligatviai, sutvarkytas Vabalninko parkas ir jo prieigos (įrengti pėsčiųjų ir pėsčiųjų-dviračių takai su apšvietimu, įrengta estrados aikštelė su apšvietimu, įrengta automobilių stovėjimo aikštelė su apšvietimu, mažoji architektūra). Viena iš siūlomo projekto „Biržų rajono savivaldybės gamtos objektų pritaikymas lankymui (II etapas)“ veiklų –

[39] https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=d823a137-4933-43a8-aea2-03b134e34b1d ;
[40] https://osp.stat.gov.lt/lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=0df9210f-82ff-4f57-8eae-ed10309b32e4 ;
[41] Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 713 „Dėl 2022–2030 m. regionų plėtros programos patvirtinimo“;

Vabalninko m. centrinio parko ir tvenkinio pritaikymas lankymui įrengiant trūkstamus mažosios architektūros elementus, laisvalaikio zoną, modernizuojant laiptus į tvenkinį, WC, apšvietimą, informacinę ir kitą lankymui reikalingą infrastruktūrą, atitinkančius universalaus dizaino principus, automatinius lankytojų skaitiklius, vaizdo stebėjimo įrangą. Šiai infrastruktūrai įrengti aukščiau minėto projekto lėšų neužteko, nes lėšų poreikis buvo daug didesnis nei skirtas ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų finansavimas. Siūlomo projekto veiklos nedubliuoja 2017–2018 m. įgyvendinto projekto veiklų. Minėta siūlomo projekto veikla prisidės prie išskirtų regiono problemų sprendimo, t. y. turistinio ir kultūrinio gyvenimo patrauklumo bei lankytinų objektų pasiekiamumo (sanitarinė, kita infrastruktūra, pasiekiamumas asmenims su negalia) didinimo.

Kupiškio r. sav. 2018–2020 m. buvo įgyvendinamas projektas „Autobusų stoties pastato ir viešųjų erdvių Gedimino g. 96, Kupiškio mieste, modernizavimas“ (Nr. 07.1.1-CPVA-R-905-51-0005). Bendra projekto vertė – 746 169,02 Eur. Projektui įgyvendinti buvo skirta 690 206,33 Eur finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir 55 962,69 Eur Kupiškio rajono savivaldybės biudžeto lėšų. Projektu sukurta patraukli aplinka investicijoms, socialinei ir ekonominei plėtrai bei sutvarkytas neefektyviai naudojamas pastatas bei jo prieigos. Projekto įgyvendinimo metu buvo vykdomas viešųjų erdvių Gedimino g. 96, Kupiškyje, atnaujinimas (šaligatvių, mažosios architektūros, stovėjimo aikštelių, stoginės, želdinių, apšvietimo, teritorijos apsaugos vaizdo kameromis) bei Kupiškio autobusų stoties pastato atnaujinimas, pritaikant jį viešųjų paslaugų teikimui bei verslo atstovų reikmėms, bendruomenės veikloms. Projekto įgyvendinimo metu atnaujinta infrastruktūra sudaro sąlygas kokybiškesnėms viešosioms paslaugoms teikti, tačiau projektu nebuvo įsigyta naujų ekologiškų transporto priemonių, neatsirado daugiau reguliaraus susisiekimo autobusais maršrutų ir nepagerėjo atokiose vietovėse gyvenančių gyventojų susisiekimas su paslaugas teikiančiais ūkio subjektais. 2017–2021 m. buvo įgyvendinamas projektas „Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybes jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtra“ (Nr. 05.4.1-LVPA-R-821-51-0001). Bendra projekto vertė – 227 152,95 Eur. Projekto įgyvendinimui skirta 193 080,00 Eur finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), 34 072,95 Eur projekto įgyvendinimui skyrė projekto vykdytojas – Biržų rajono savivaldybė bei projekto partneriai – Kupiškio, Pasvalio, Rokiškio rajonų savivaldybės. Kupiškio rajono savivaldybei tekusi suma projektui – 57 728 eurai, iš šių lėšų – 49 068,80 Eur ES skirtos lėšos, 8659,20 Eur – Kupiškio rajono savivaldybės dalis. Kartu su partneriais – Biržų, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybių administracijomis buvo įrengti 8 dideli informaciniai stendai, informuojantys apie esančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų išdėstymą Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybių teritorijose; įrengti nukreipiantys informaciniai ženklai, informaciniai stendai, pėsčiųjų rodyklės. Šiuo projektu buvo kuriama ir plečiama turizmo informacinė struktūra, kuri nėra inovatyvi ar interaktyvi, dažniausiai tik nurodanti lankytino objekto buvimo kryptį. 2017–2021 m. buvo įgyvendinamas projektas „Palėvenės buvusio dominikonų vienuolyno ansamblio restauravimas ir pritaikymas šiuolaikinės visuomenės socialiniams ir ekonominiams poreikiams“ (Nr. 05.4.1-CPVA-R-302-51-0001). Bendra projekto vertė – 473 139,30 Eur. Projekto įgyvendinimui skirta 402 168,40 Eur finansinė parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir 70 970,90 Eur Kupiškio rajono savivaldybės biudžeto lėšų. Projekto įgyvendinimo metu Palėvenės dominikonų vienuolyno statinių ansamblio svirne buvo atlikti tvarkomieji paveldosaugos darbai ir tvarkomieji statybos darbai, įrengti pastato funkcionavimui būtini inžineriniai tinklai, įsigytas elektroninis lankytojų skaitytuvas, įrengtos ekspozicinės, erdvės, erdvės skirtos įvairiems renginiams. Šio projekto įgyvendinimo metu buvo tvarkomas Palėvenės buvusio dominikonų vienuolyno ansamblio svirnas ir pritaikomas turizmo paslaugoms teikti. Šiuo metu numatoma pagerinti bendrą Palėvenės buvusio dominikonų vienuolyno ansamblio teritoriją (įrengti papildantį esamą teminį informacinį stendą, pritaikyti interaktyvius sprendimus, didinti prieinamumą įrengiant pavėsinę su suolais ir stalais, šiukšliadėžes, vaikų žaidimo erdvę, apšvietimą). Kupiškio rajono savivaldybės administracijos 2017–2021 m. įgyvendinti projektai sudarė sąlygas kokybiškesnėms viešosioms paslaugoms teikti, prisidėjo Savivaldybės viešųjų erdvių infrastruktūros bei viešojo transporto ir turizmo sistemos gerinimo, atnaujinimo,

ekonominės plėtros, investicijų pritraukimo, gyvenimo kokybės ir aplinkos gerinimo, tačiau nesprendė atokiose Savivaldybės vietovėse gyvenančių gyventojų judumo, turizmo objektų lankymui reikalingos infrastruktūros, atitinkančios universalaus dizaino principus, įrengimo problemų.

Įgyvendinant Panevėžio r. sav. pavestą sąlygų verslo plėtrai sudarymo ir šios veiklos skatinimo funkciją, sprendžiant investicinio patrauklumo problemas, Panevėžio rajone nebuvo sukurtos ir nuosekliai teikiamos informacinės ir komunikacinės paslaugos potencialiems investuotojams, investicijų tam nebuvo skiriama. 2007–2013 m. buvo investuojama į gamtos ir kultūros paveldo objektų pritaikymą lankymui. 2013–2014 m. įgyvendintas projektas „Upytės žemės paveldo ir kultūrinio turizmo objektų pritaikymas viešajam turizmui“, įrengta viešoji turizmo infrastruktūra Upytės Tarnagalos piliakalnio (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 5431[42]) aplinkoje, Upytės kaime, prie Linų muziejaus Stultiškių k.[43] 2013–2014 m. įgyvendintas projektas „Nevėžio upės pažintinių – poilsinių dviračių ir autoturizmo trasų pritaikymas viešajam turizmui“, sutvarkyta 10 turizmo traukos objektų[44]. Tuo metu sukurta viešoji infrastruktūra nusidėvėjusi, pasenusi bei neatitinka universalaus dizaino principų reikalavimų. Judumo paslaugų pasiekiamumo problema bei viešojo transporto infrastruktūros nusidėvėjimas yra aktuali visiems Panevėžio rajone gyvenantiems gyventojams, ypač nuo Panevėžio miesto nutolusių ir sunkiai pasiekiamų kaimo vietovių ir vienkiemių. Susiduriama su viešųjų paslaugų prieinamumo problema, viešojo transporto maršrutų trūkumu ir nesuderinamumu, universalaus dizaino principų neatitinkančia viešojo transporto infrastruktūra, o tai didina tarpregioninę socialinę atskirtį ir daro neigiamą įtaką Panevėžio rajono bei kitų FZ savivaldybių patrauklumui.

Pasvalio r. sav. 2016-2022 m. buvo įgyvendintas projektas „Raubonių vandens malūno-karšyklos-verpyklos tvarkybos (konservavimo, restauravimo, remonto) darbų projekto keitimas ir darbai, bei kapitalinio remonto, keičiant paskirtį į muziejaus, darbai“. Bendras projekto biudžetas – 1 096 528,84 Eur. Valstybės lėšos – 515 227,97 Eur. Savivaldybės lėšos – 581 300,87 Eur. Projekto metu atliktas pamatų remontas, vidaus ir lauko sienų, perdangų, pralaidos ir jos atraminių sienučių, tiltų, stogo konstrukcijų ir dangos, kaminų, lietaus vandens nuvedimo sistemos, vidaus ir lauko laiptų, langų, durų, nuogrindos, fasadinio mūro, fasadinio polichrominio dekoro, istorinės malūno technologinės įrangos ir kiti tvarkybos darbų projekte numatyti tvarkybos darbai. Taip pat įrengta vandentiekio ir nuotekų sistema, sutvarkyta malūno aplinka, lauko akmenimis išgrįsta automobilių stovėjimo aikštelė, išvalytas kanalas. 2018-2021 m. buvo įgyvendintas projektas „Joniškėlio miesto viešosios infrastruktūros plėtra“. Bendra projekto vertė – 1 056 256,82 Eur. Projektui įgyvendinti skirta 977 037,54 Eur Europos Sąjungos investicijų ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų. Pasvalio rajono savivaldybė projektui bendrai finansuoti skyrė 79 219,28 Eur. Pagrindinis projekto tikslas – kurti palankią aplinką investicijoms, prisidėti prie gyvenimo kokybės ir aplinkos gerinimo Joniškėlio mieste atnaujinant miesto viešąją infrastruktūrą. Projekto uždavinys – atnaujinti esamas viešąsias erdves, pritaikant jas renginiams, poilsiui, laisvalaikiui, fizinio aktyvumo didinimui ir kitiems Joniškėlio miesto bendruomenės poreikiams. Projekto įgyvendinimo metu sutvarkytos dvi viešosios erdvės – Joniškėlio miesto parkas ir G. Petkevičaitės-Bitės gimnazijos teritorijoje esantis stadionas. Joniškėlio miesto sodo teritorijoje pastatyta estrada, įrengta vaikų žaidimų aikštelė, krepšinio bei paplūdimio tinklinio aikštelės, lauko treniruokliai, tiltelis į tvenkinio salą, pėsčiųjų takai, apšvietimas, mažosios architektūros elementai bei sutvarkyti žalieji plotai. G. Petkevičaitės-Bitės gimnazijos teritorijoje atnaujintas stadionas: įrengti bėgimo takeliai, šuoliaduobė, daugiafunkcinė aikštelė, įrengtas stadiono aptvėrimas, apšvietimas bei mažosios architektūros elementai. Projekto įgyvendinimo metu sukurtos naujos, kokybiškos visam miestui svarbios erdvės, skirtos įvairioms gyventojų grupėms ir tarnaujančios tiek gyventojų, tiek verslo poreikiams. 2017-2020 metais įgyvendintas projektas „Kraštovaizdžio formavimas ir ekologinės

[42] https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search
[43] https://www.panrs.lt/wp-content/uploads/2020/05/Upytespaveldoturizmopritaikymas.pdf
[44] https://www.panrs.lt/wp-content/uploads/2020/05/trasupritaikymasturizmui.pdf

būklės gerinimas Joniškėlio dvaro parke“ (Nr. 05.5.1-APVA-R-019-51-0005). Bendra projekto vertė – 487 557,25 Eur. Projektui įgyvendinti skirta 346 200,39 Eur Europos Sąjungos investicijų. Savivaldybė projektui bendrai finansuoti skyrė 141 356,86 Eur. Projekto tikslas – pagerinti Joniškėlio dvaro parko kraštovaizdžio arealų (teritorijų) būklę, didinant kraštovaizdžio planavimo kokybę, stiprinant ir palaikant kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą kultūros paveldo objekto ir gamtinio karkaso teritorijoje. Projekto metu sutvarkytas 19,40 ha parko teritorijos plotas. Projekto rezultatas – įgyvendinus projektą pagerinta parko kraštovaizdžio ir ekologinė būklė, sudaryta galimybė visuomenei pažinti ir saugoti kraštovaizdį, atkurtas kiek įmanoma tikresnis istorinis parko vaizdas, sukurta erdvė turizmui, edukacijai (informaciniai stendai), laisvalaikiui ir sveikatingumui. Sukurtas naujas traukos centras Pasvalio rajone.

2021 m. Rokiškyje įsteigtas bendradarbystės centras „Spiečius“ – tai Inovacijų agentūros sukurtos bendradarbystės erdvės, kuriose nemokamai teikiamas pradedančiajam verslui skirtų paslaugų paketas. Nuo 2023 m. „Spiečiaus“ administravimo ir verslo paslaugos patikėtos Rokiškio rajono savivaldybės administracijai. Rokiškio r. sav. pritaikytas lankymui tik vienas piliakalnis – Moškėnų Laukupėnų piliakalnis iš 11 reikšmingiausių, iš viso savivaldybėje – 26. 2011-2013 m. įgyvendintas projektas „Moškėnų piliakalnio pritaikymas turizmui ir visuomenės poreikiams“ per kaimo Vietos veiklos grupę, vietos projektas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“. 2021 m. spalio pabaigoje vyko Salų (Rokiškio rajonas) dvaro sodybos Šv. Kryžiaus bažnyčios (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 23457[45]) stogo ir fasadų tvarkybos – remonto, restauravimo ir avarijos grėsmės pašalinimo – darbų pridavimo komisijos posėdis. Bažnyčios tvarkybos darbai pradėti 2018 m. (projekto vadovė Audronė Šolienė). Darbai finansuoti pagal Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) programą ir parapijos lėšomis. Suremontuotas ir restauruotas pamatų mūras, sienų medinės konstrukcijos, išorės apdaila, bokštų medinės konstrukcijos ir išorės apdaila, stogo konstrukcijos, pakeista stogo danga bei lietaus nuvedimo sistema, restauruoti langai, bokšto žaliuzės, lauko durys, lauko laiptai ir kalvių gaminiai (kryžiai, grotos). Įrengta nuogrinda ir žaibosauga.

Panevėžio regione ekonominio augimo skatinimo ir viešųjų paslaugų prieinamumo, darbo vietų pasiekiamumo ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumo pagerinimo projektai buvo įgyvendinami ir pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 4 prioriteto „Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas“ priemones Nr. 04.5.1-TID-V-513 „Darnaus judumo sistemų kūrimas“, Nr. 04.5.1-TID-R-514 „Darnaus judumo priemonių diegimas“, Nr. 04.5.1-TID-R-516 „Pėsčiųjų ir dviračių takų rekonstrukcija ir plėtra“, 04.5.1-TID-V-517 „Miesto viešojo transporto priemonių parko atnaujinimas“, 04.5.1-TID-V-515 „Elektromobilių įkrovimo prieigų tinklo kūrimas“, 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ priemones Nr. 05.1.1-APVA-R-007 „Paviršinių nuotekų sistemų tvarkymas“, Nr. 05.6.1-APVA-V-021 „Aplinkos oro kokybės gerinimas“, Nr. 05.2.1-APVA-R-008 „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“, Nr. 05.3.2-APVA-R-014 „Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra, įmonių valdymo tobulinimas“, Nr. 05.5.1-APVA-R-019 „Kraštovaizdžio apsauga“, Nr. 05.4.1-CPVA-R-302 „Aktualizuoti savivaldybių kultūros paveldo objektus“, Nr. 05.4.1-LVPA-R-821 „Savivaldybes jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtra“, 6 prioriteto „Darnaus transporto ir pagrindinių tinklų infrastruktūros plėtra“ Nr. 06.2.1-TID-R-511 „Vietinių kelių vystymas“, 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ priemones Nr. 07.1.1-CPVA-V-304 „Modernizuoti kultūros infratsruktūrą“, Nr. 07.1.1-CPVA-R-305 „Modernizuoti savivaldybių kultūros infrastruktūrą“, Nr. 07.1.1-CPVA-R-903 „Pereinamojo laikotarpio tikslinių teritorijų vystymas. II“, Nr. 07.1.1-CPVA-R-904-51 „Didžiųjų miestų kompleksinė plėtra“, Nr. 07.1.1-CPVA-R-905-51 „Miestų kompleksinė plėtra“, Nr. 07.1.1-CPVA-V-907 „Miesto inžinerinės infrastruktūros, svarbios verslui, atnaujinimas ir plėtra“, 08.1.1-CPVA-R-407 „Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“, 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ priemonę Nr. 08.2.1-CPVA-R-908 „Kaimo gyvenamųjų vietovių atnaujinimas“,

[45] https://kvr.kpd.lt/#/static-heritage-search

Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonę „Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse“.

Nors aukščiau minėtomis priemonėmis buvo investuojama į gyvenamųjų vietovių atnaujinimą, į sąlygų gyventojų užimtumui didėti tikslinėse teritorijose sudarymą, į socialinę ir ekonominę plėtrą, darnaus judumo sistemų kūrimą ir priemonių diegimą, į pėsčiųjų ir dviratininkų susisiekimo sąlygų gerinimą, į Panevėžio m. viešojo transporto priemonių parko atnaujinimą, elektromobilių įkrovimo prieigų tinklo kūrimą Panevėžio m., į kraštovaizdžio formavimą ir ekologinės būklės gerinimą, investuojama į pavienius regiono gamtos ir kultūros objektus tačiau atsižvelgiant į Plane ir FZ analizėje aprašytus vykstančius demografinius pokyčius, Panevėžio regiono investicinį patrauklumą ir verslo aplinką, fragmentuotą viešojo transporto sistemą, gyvenamosios ir gamtinės aplinkos būklę bei turizmo sektoriaus konkurencingumą, poreikis investicijoms skatinančioms ekonominį augimą bei didinančioms viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir išteklių naudojimo efektyvumą išlieka.

III SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Priemonės veiklos bus įgyvendinamos FZ Strategijoje numatytoje teritorijoje: Biržų rajono, Kupiškio rajono, Panevėžio miesto, Panevėžio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybėse.

1 lentelė. Pažangos priemonės įgyvendinimo teritorija ir veiklos.

Priemonės veiklos	**Pažangos priemonės įgyvendinimo teritorija**
1. Pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų modernizavimas ir plėtra, pasiūlos SVV paslaugoms padidinimas	Biržų rajono, Panevėžio miesto, Panevėžio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybės
2. Gamtos ir kultūros objektų prieinamumo padidinimas	Biržų rajono, Kupiškio rajono, Panevėžio miesto, Panevėžio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybės
3. Judumo, viešojo transporto paslaugų plėtra FZ gyventojams	Biržų rajono, Kupiškio rajono, Panevėžio miesto, Panevėžio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybės
4. FZ savivaldybių bendrų viešųjų paslaugų efektyvumo ir veiksmingumo didinimas	Biržų rajono, Kupiškio rajono, Panevėžio miesto, Panevėžio, Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybės

1 veikla. Pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų modernizavimas ir plėtra, pasiūlos SVV paslaugoms padidinimas. Įgyvendinant šią veiklą numatoma įgyvendinti FZ strategijoje numatytus veiksmus ir modernizuoti bei išplėsti pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamas teritorijas FZ bei padidinti paslaugų SVV pasiūlą (2 lentelė).

2 lentelė. FZ veiksmai numatomi įgyvendinti pagal 1 pažangos priemonės veiklą.

Pažangos priemonės veikla	**FZ strategijos veiksmai**
1. Pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų modernizavimas ir plėtra, pasiūlos SVV paslaugoms padidinimas	1.2.3. Investicijoms tinkamų teritorijų išvystymo trūkumų šalinimas ir teritorijų, pritaikytų investicijoms plėtra Rokiškio m. (I etapas); 1.2.4. Investicijoms tinkamų teritorijų išvystymo trūkumų šalinimas ir teritorijų, pritaikytų investicijoms plėtra Rokiškio m. (II etapas); 1.2.5. Investicijoms tinkamų teritorijų išvystymo trūkumų šalinimas ir teritorijų, pritaikytų investicijoms, plėtra Biržų m.; 1.2.6. Investicijoms tinkamų teritorijų išvystymo trūkumų šalinimas ir teritorijų, pritaikytų investicijoms plėtra Pasvalio r. sav.; 1.2.7. Inovatyvių socialinės, kūrybinės ekonomikos ir bendro infrastruktūros naudojimo iniciatyvų plėtra Panevėžio r. sav.; 1.2.8. Inovatyvių socialinės, kūrybinės ekonomikos ir bendro infrastruktūros naudojimo iniciatyvų plėtra Biržų r. sav. 1.2.9. Viešosios infrastruktūros pritaikymas ir įrangos įsigijimas naujoms arba trūkstamoms kompetencijoms ir įgūdžiams formuoti Rokiškio r. sav.

2 veikla. Gamtos ir kultūros objektų prieinamumo padidinimas. Įgyvendinant šią veiklą numatoma įgyvendinti FZ strategijoje numatytus veiksmus ir pritaikyti lankymui turistinį FZ potencialą pristatančius gamtos ir kultūros objektus (3 lentelė).

3 lentelė. FZ veiksmai numatomi įgyvendinti pagal 2 pažangos priemonės veiklą.

Pažangos priemonės veikla	**FZ strategijos veiksmai**
2. Gamtos ir kultūros objektų prieinamumo padidinimas	1.3.3. Panevėžio r. sav. gamtos ir kultūros paveldo objektų pritaikymas lankymui (I etapas). 1.3.4. Panevėžio r. sav. gamtos ir kultūros paveldo objektų pritaikymas lankymui (II etapas). 1.3.5. Panevėžio r. sav. gamtos ir kultūros objektų, pritaikymas lankymui (III etapas). 1.3.6. Kupiškio r. sav. piliakalnių pritaikymas lankymui. 1.3.7. Rokiškio r. sav. piliakalnių pritaikymas lankymui. 1.3.8. Pasvalio r. sav. piliakalnių ir karstinių įgriuvų pritaikymas lankymui. 1.3.9 Pasvalio r. sav. dvarų pritaikymas lankymui. 1.3.10. Biržų r. sav. dvarų ir sakralinio paveldo objektų pritaikymas lankymui. 1.3.11. Kupiškio r. sav. dvarų pritaikymas lankymui. 1.3.12. Rokiškio r. sav. dvarų pritaikymas lankymui. 1.3.13. Kupiškio r. sav. sakralinio ir kultūros paveldo objektų pritaikymas lankymui. 1.3.14 Rokiškio r. sav. sakralinio paveldo objektų pritaikymas lankymui (I etapas). 1.3.15 Rokiškio r. sav. sakralinio paveldo objektų pritaikymas lankymui (II etapas). 1.3.16. Pasvalio r. sav. sakralinio paveldo (ir gamtos objektų) pritaikymas lankymui. 1.3.17. Kupiškio r. sav. kultūros paveldo ir gamtos objektų pritaikymas lankymui (II etapas).

	1.3.18. Rokiškio r. sav. gamtos ir kultūros objektų pritaikymas lankymui. 1.3.19. Rokiškio r. sav. gamtos objektų pritaikymas lankymui. 1.3.20. Pasvalio r. sav. gamtos objektų pritaikymas lankymui. 1.3.21. Biržų r. sav. gamtos ir kultūros paveldo objektų pritaikymas lankymui (I etapas). 1.3.22. Biržų r. sav. gamtos objektų pritaikymas lankymui (II) etapas). 1.3.23 Kupiškio r. sav. kultūros paveldo ir gamtos objektų pritaikymas lankymui (I etapas). 1.3.24. Pasvalio r. sav. kultūros paveldo (ir gamtos objektų) pritaikymas lankymui.

3 veikla. Judumo, viešojo transporto paslaugų plėtra FZ gyventojams. Įgyvendinant šią veiklą numatoma įgyvendinti FZ strategijoje numatytus veiksmus ir išplėsti judumo bei viešojo transporto paslaugas FZ gyventojams. (4 lentelė).

4 lentelė. FZ veiksmai numatomi įgyvendinti pagal 3 pažangos priemonės veiklą.

Pažangos priemonės veikla	**FZ strategijos veiksmai**
3. Judumo, viešojo transporto paslaugų plėtra FZ gyventojams	1.1.2. Darnios FZ viešojo transporto informacinės sistemos bei viešojo transporto infrastruktūros kūrimas Panevėžio r. sav. 1.1.3. Darnios FZ viešojo transporto informacinės sistemos kūrimas Pasvalio r. sav. 1.1.4. Darniai FZ viešojo transporto informacinei sistemai pritaikytos viešojo transporto infrastruktūros kūrimas Pasvalio r. sav. 1.1.6. Judumo paslaugos plėtra FZ. 1.1.7. Judumo paslaugų plėtra Kupiškio r. sav. 1.1.8. Judumo paslaugų plėtra Pasvalio r. sav. 1.1.9. Judumo paslaugų plėtra Biržų r. sav.

4 veikla. FZ savivaldybių bendrų viešųjų paslaugų efektyvumo ir veiksmingumo didinimas. Įgyvendinant šią veiklą numatoma įgyvendinti FZ strategijoje numatytus veiksmus ir padidinti viešųjų paslaugų ir viešosios infrastruktūros valdymo efektyvumą Panevėžio regione. (5 lentelė)

5 lentelė. FZ veiksmai numatomi įgyvendinti pagal 4 pažangos priemonės veiklą.

Pažangos priemonės veikla	**FZ strategijos veiksmai**
4. FZ savivaldybių bendrų viešųjų paslaugų efektyvumo ir veiksmingumo didinimas	1.2.2. Skatinimo priemonių investuoti FZ parengimas ir įgyvendinimas. 1.3.2. FZ turistinį identitetą reprezentuojančių paslaugų paketų (maršrutų), reprezentuojančių Panevėžio regione esančius: 1. piliakalnius, kalvas ir karstines įgriuvas, 2. dvarus, 3. sakralinį paveldą, 4. amatus, 5. gamtos objektus

	sukūrimas ir viešinimas bei tam reikalingos infrastruktūros pagerinimas.

Didinant viešojo transporto naudojimą Panevėžio ir Pasvalio rajono savivaldybėse planuojama įdiegti vienodą elektroninio bilieto sistemą, kuri leis vietos gyventojams patogiau keliauti tarp miesto ir kaimo vietovių kartu mažinant aplinkos taršą. Taip pat numatoma įsteigti judumo paslaugų teikimo centrą, kurio pagalba visų Panevėžio regiono, išskyrus miesto, savivaldybių gyventojai skambučio ar elektroninės programėlės pagalba galės išsikviesti automobilį, padėsiantį jiems pasiekti reikiamas socialinių paslaugų įstaigas.

Investicijų ir tvarumą skatinančių verslo objektų atnaujinimo metu Panevėžio r., Biržuose ir Rokiškyje ketinama įsteigti bendradarbystės erdves, skirtas stiprinti smulkų ir vidutinį verslą tiek įsteigimo, tiek vėlesnės veiklos metu. Atviros infrastruktūrinės zonos su modernia darbui skirta įranga bei vykdomos veiklos skatins aktyviau steigtis smulkesniems ir vidutiniams verslo subjektams, formuoti kompetencijas ir įgūdžius. Šios erdvės orientuosis į verslo plėtrą ir suteiks regiono gyventojams ne tik patogią darbo vietą bet ir pasiūlys pasinaudoti specializuotomis darbo priemonėmis, kurias jie galės naudoti išbandydami norimas teikti verslo paslaugas prieš paverčiant jas asmeniniu verslu. Didelis dėmesys bus skiriamas kompetencijoms verslumo srityje formuoti, tam numatoma organizuoti renginius bei teikti konsultacijas. Ši iniciatyva kurs dinamišką verslo aplinką ir bendruomenės infrastruktūrą, pritraukiant naujus investuotojus bei skatinant jau esančius verslus plėstis bei diegti inovacijas.

Siekiant padidinti lankytinų objektų prieinamumą ir pagerinti turizmo veiklos koordinavimą, savivaldybės įsitrauks į bendrą turizmo paslaugų koordinavimą. Apsijungiant per bendrus, regiono išskirtinumą atskleidžiančius maršrutus, reprezentuojančius Panevėžio regiono lankytinus objektus, planuojama vykdyti komunikacijos kampanijas, kurios pristatys regioną tiek vietiniams gyventojams, tiek turistams iš Lietuvos ir užsienio šalių. Tokiu būdu bus siekiama padidinti turistų srautus į Panevėžio regioną, skatinti vietos ekonomiką ir kurti tvarią bei patrauklią turizmo infrastruktūrą.

IV SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Plane bei FZ Strategijoje nurodytų problemų ir jų giluminių priežasčių šalinimui, siekiant didinti regiono investicinį patrauklumą aukštesnę pridėtinę vertę kuriančio verslo plėtrai, regiono turistinį bei kultūrinio gyvenimo patrauklumą bei gerinti darnaus judumo sistemą, Priemone numatoma įgyvendinti **4 veiklas**:

1. **Pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų modernizavimas ir plėtra, pasiūlos SVV paslaugoms padidinimas** (investicinės kryptys atitinka regioninės pažangos priemonės Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairėse nurodytas, pagal Investicijų programos 5.2 uždavinį finansuojamas veiklas).
2. **Gamtos ir kultūros objektų prieinamumo padidinimas** (investicinės kryptys atitinka regioninės pažangos priemonės Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų
3. ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairėse nurodytas, pagal Investicijų programos 5.2 uždavinį finansuojamas veiklas).
4. **Judumo, viešojo transporto paslaugų plėtra FZ gyventojams** (investicinės kryptys atitinka regioninės pažangos priemonės 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ finansavimo gairėse nurodytas, pagal Investicijų programos 5.2 uždavinį finansuojamas veiklas).
5. **FZ savivaldybių bendrų viešųjų paslaugų efektyvumo ir veiksmingumo didinimas** (investicinės kryptys atitinka regioninės pažangos priemonių Nr. 01-004-07-01-01

(RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ ir Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ finansavimo gairėse nurodytas, pagal Investicijų programos 5.2 uždavinį finansuojamas veiklas.

Galimi pareiškėjai:

1. Panevėžio regiono savivaldybių administracijos;
2. Viešieji juridiniai asmenys, savivaldybių biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos ar savivaldybių įmonės, kurių savininkas ar dalininkas yra savivaldybė (-ės) ir kurioms savivaldybė (-ės) pavedė vykdyti viešąsias paslaugas.

Galimi partneriai:

1. Panevėžio regiono savivaldybių administracijos;
2. Viešieji juridiniai asmenys, savivaldybių biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos ar savivaldybių įmonės, kurių savininkas ar dalininkas yra savivaldybė (-ės) ir kurioms savivaldybė (-ės) pavedė vykdyti viešąsias paslaugas.

Galimų pareiškėjų ir partnerių pasirinkimas nustatomas atsižvelgiant į Vietos savivaldos įstatyme nurodytas savivaldybių savarankiškąsias funkcijas (*sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas* (6 str. 38 p.), *keleivių vežimo vietiniais maršrutais organizavimas, lengvatinio keleivių vežimo kompensacijų skaičiavimas ir mokėjimas* (6 str. 33 p.), *savivaldybės strateginio planavimo dokumentų ir juos įgyvendinančių planavimo dokumentų rengimas ir įgyvendinimas (6 str. 22 p.), FZ* Strategijoje nurodytus veiksmų vykdytojus ir partnerius bei valstybei ar savivaldybei priklausančio turto, į kurį numatomos investicijos, daiktines teises, numatomas projektų veiklų įgyvendinimo apimtis ir teritorijas.

V SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Atsižvelgus į Vietos savivaldos įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas ir veiklas, kurios yra priskiriamos savivaldybių institucijoms, savivaldybių įstaigoms ar jų kontroliuojamiems juridiniams asmenims ir kuriomis tiesiogiai prisidedama prie Priemonės įgyvendinimo ir joje numatytų rezultatų pasiekimo, Priemonės pagrindimo aprašo IV skyriuje nurodytoms finansuotinoms Priemonės veikloms, vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos 135.2 papunkčiu, numatomas projektų planavimo atrankos būdas.

VI SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Pagal Priemonę rengiamuose ir įgyvendinamuose projektuose negalės būti numatyti apribojimai, nurodyti regioninės pažangos priemonės Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ finansavimo gairių[46] 4.1.1–4.1.2

[46] Patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2023 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. 1V-199;

		papunkčiuose bei regioninės pažangos priemonės Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairių[47] 4.1.1–4.1.2 papunkčiuose. Rengiant projektus turi būti numatyti ir įvertinti regioninių pažangos priemonių Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ ir Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairių 4 punkte nurodyti horizontaliųjų principų laikymosi reikalavimai. Įgyvendinant priemone planuojamus projektus bus prisidedama prie darnaus vystymosi principo įgyvendinimo, t. y. projekto įgyvendinimo plane bus pagrindžiama, kad projektu prisidedama prie Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkėje 2030 nustatyto (-ų) Darnaus vystymosi tikslo (-ų) įgyvendinimo aplinkosaugos, socialinėje, ekonomikos ir (ar) teritorijų vystymo srityje. Nebus daroma reikšminga žala aplinkos tikslams, nustatytiems 2020 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/852 dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/2088, 17 straipsnyje.
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	Įgyvendinant Priemonės veiklų projektus bus netiesiogiai prisidedama prie šio HP įgyvendinimo.
3.	Lygių galimybių visiems	Pagal Priemonę rengiamuose ir įgyvendinamuose projektuose turi būti įvertinta ir laikomasi regioninių pažangos priemonių Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ ir Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairių III skyriaus 4 punkte nurodytų horizontaliųjų principų laikymosi reikalavimų. Priemone planuojamuose projektuose nebus numatyta apribojimų, kurie turėtų neigiamą poveikį lygių galimybių ir nediskriminavimo dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ar kitais pagrindais principo įgyvendinimui. Įgyvendinant priemone planuojamus projektus bus prisidedama prie universalaus dizaino, kaip tai apibrėžta Statybos įstatymo 2 straipsnio 109 dalyje, principų įgyvendinimo ir laikomasi universalaus dizaino reikalavimų, nustatytų Statybos techniniame reglamente STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“, patvirtintame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 „Dėl Statybos techninio

[47] Patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2023 m. balandžio 4 d. įsakymu Nr. 1V-188.

		reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ patvirtinimo“.

VII SKYRIUS
IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Priemonės Nr. LT025-02-01-11 „Ekonominio augimo, pasitelkiant turimus išteklius, skatinimas Panevėžio regiono funkcinėje zonoje“ įgyvendinimu bus prisidedama prie 2022–2030 metų Regionų plėtros programos regioninių pažangos priemonių Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ ir Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ poveikio rodiklių „Gyventojų užimtumo lygis (15–64 metų)“, „Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (nefinansinių įmonių), tenkanti vienam dirbančiajam per metus“ bei „Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį“ reikšmių pasiekimo. Regioninėse pažangos priemonėse Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ ir Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ nustatyta išankstinė sąlyga:

„*Patvirtintos teritorinės strategijos, atitinkančios Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (Bendrųjų nuostatų reglamento), 29 straipsnio reikalavimus ir patvirtintose regionų plėtros planų pažangos priemonėse yra numatytos veiklos šioms strategijoms įgyvendinti*“.

Priemonės veiklos ir jas detalizuojantys projektai atitinka 2024-2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos[48] veiksmus, t. y., projektais įgyvendinami Strategijoje numatyti investiciniai veiksmai bei sudaromos sąlygos savivaldybėms bendrai teikti viešąsias paslaugas, kurios bus sukurtos / modernizuotos įgyvendinant projektus.

[48] Patvirtinta:
Biržų rajono savivaldybės tarybos 2024 m. liepos 1 d. sprendimu Nr. T-170 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Kupiškio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. TS-186 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Panevėžio miesto savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. 1-294 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo ir įgaliojimo savivaldybės merui“;
Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. T-163 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. T1-229 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“;
Rokiškio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. birželio 27 d. sprendimu Nr. TS-250 „Dėl 2024–2029 m. Panevėžio regiono funkcinės zonos strategijos patvirtinimo“.

VIII SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Produkto ir rezultato rodikliai Priemonei ir jos veikloms paskirti vadovaujantis regioninių pažangos priemonių Nr. 01-004-07-02-01 (RE) „Pagerinti viešųjų paslaugų prieinamumą, darbo vietų pasiekiamumą ir tam reikalingų išteklių naudojimo efektyvumą“ ir Nr. 01-004-07-01-01 (RE) „Paskatinti regionų, funkcinių zonų, savivaldybių ir miestų ekonominį augimą pasitelkiant jų turimus išteklius“ finansavimo gairių III skyriaus 3 dalyje „Finansuojamos veiklos ir siekiami stebėsenos rodikliai“ pateikta informacija bei FZ Strategijoje veikloms priskirtais stebėsenos rodikliais.

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	**Rodiklio kodas**	**Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas**	**Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur**		**Siektinos rodiklio reikšmės**		**Siektinos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas**
			Iš viso	**Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma**	**Tarpinė reikšmė (metai)**	**Galutinė reikšmė (metai)**	
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
1. Pramoninei ir (ar) komercinei veiklai tinkamų teritorijų modernizavimas ir plėtra, pasiūlos SVV paslaugoms padidinimas	P.B.2.0076	Integruoti teritorinio vystymo projektai, projektai	11 195 796,10	8 083 748,82	0 (2025)	7 (2029)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 5.2. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį. Tarpinė rodiklio reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Skaičiuojant preliminarią galutinę reikšmę daroma prielaida, kad iki 2029 m. regiono savivaldybės įgyvendins projektus pilna apimtimi ir bus pasiekta galutinė produkto rodiklio reikšmė.

							Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra perkelti iš Strategijos.
2. Gamtos ir kultūros objektų prieinamumo padidinimas	P.B.2.0076	Integruoti teritorinio vystymo projektai, projektai	23 871 435,92	20 290 719,96	0 (2025)	21 (2029)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 5.2. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį. Tarpinė rodiklio reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Skaičiuojant preliminarią galutinę reikšmę daroma prielaida, kad iki 2029 m. regiono savivaldybės įgyvendins projektus pilna apimtimi ir bus pasiekta galutinė produkto rodiklio reikšmė. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių numatomų įgyvendinti projektų įgyvendinimo planų skaičių.
	P.S.2.1039	Sukurtos arba atkurtos atviros erdvės, kvadratiniai metrai			0 (2025)	~~2 509 277,22~~ **2 428 919,22** (2029)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 5.2. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį. Tarpinė rodiklio reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Siekiama rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių numatomų įgyvendinti projektų / veiksmų suminį sukurtų arba atkurtų atvirų erdvių plotą.

	P.B.2.0058	Dviračiams skirta infrastruktūra, kuriai suteikta parama, kilometrai			0 (2025)	~~6,03~~ **6,26** (2029)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 5.2. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį. Tarpinė rodiklio reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Siekiama rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių numatomų įgyvendinti projektų / veiksmų suminį dviračiams skirtos infrastruktūros, kuriai suteikta parama, ilgį. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra perkelti iš Strategijos.
3. Judumo, viešojo transporto paslaugų plėtra FZ gyventojams	P.B.2.0076	Integruoti teritorinio vystymo projektai, projektai	3 294 726,19	2 615 840,83	0 (2025)	7 (2029)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos (toliau – IP) 5.2. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį. Tarpinė rodiklio reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Skaičiuojant preliminarią galutinę reikšmę daroma prielaida, kad iki 2029 m. regiono savivaldybės įgyvendins projektus pilna apimtimi ir bus pasiekta galutinė produkto rodiklio reikšmė. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra perkelti iš Strategijos.
4. FZ savivaldybių	P.B.2.0076	Integruoti teritorinio	543 100,00	428 808,00	0 (2025)	2 (2029)	Rodiklis atitinka 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų

bendrų viešųjų paslaugų efektyvumo ir veiksmingumo didinimas		vystymo projektai, projektai					programos (toliau – IP) 5.2. uždaviniui priskirtą produkto rodiklį. Tarpinė rodiklio reikšmė, kaip ir IP, nenustatoma atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Skaičiuojant preliminarią galutinę reikšmę daroma prielaida, kad iki 2029 m. regiono savivaldybės įgyvendins projektus pilna apimtimi ir bus pasiekta galutinė produkto rodiklio reikšmė. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra perkelti iš Strategijos.

Lentelė Nr. 3

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	**Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas**	**Pradinė rodiklio reikšmė (metai)**	**Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur**		**Siektinos rodiklio reikšmės**		**Siektinos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas**
			Iš viso	**Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma**	**Tarpinė reikšmė (metai)**	**Galutinė reikšmė (metai)**	
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
R.S.2.3040	Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei,	0 (2021)	**38 905 058,21**	**31 419 117,61**	0 (2025)	~~370,945~~ **357,215** (2029)	Rodiklis atitinka IP 5.2. uždaviniui priskirtą rezultato rodiklį, pradinė ir tarpinės reikšmės nenustatomos, atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus.

	rekreacinei ar turizmo paskirčiai, hektarai						Siekiama rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių numatomų įgyvendinti projektų / veiksmų suminį sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai, plotą. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis yra perkeltas iš Strategijos.
R.S.2.3025	Dviračiams skirtos infrastruktūros metinis naudotojų skaičius, naudotojai per metus	0 (2021)			0 (2025)	~~9 790~~ **12 790** (2029)	Rodiklis atitinka IP 5.2. uždaviniui priskirtą rezultato rodiklį, pradinė ir tarpinės reikšmės nenustatomos, atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Siekiama rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių numatomų įgyvendinti projektų / veiksmų suminį dviračiams skirtos infrastruktūros metinį naudotojų skaičių per metus. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra perkelti iš Strategijos.
R.S.2.3039	Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius, vartotojai per metus	0 (2021)			0 (2025)	488 326 (2029)	Rodiklis atitinka IP 5.2. uždaviniui priskirtą rezultato rodiklį, pradinė ir tarpinės reikšmės nenustatomos, atsižvelgus į savivaldybių planuojamų įgyvendinti projektų terminus. Siekiama rodiklio reikšmė apskaičiuota atsižvelgus į regiono savivaldybių numatomų įgyvendinti projektų / veiksmų suminį metinio konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičių per metus. Pažangos priemonės veiklai priskirtas rodiklis ir jo reikšmė yra perkelti iš Strategijos.

Administracijos direktorė _____ Kristina Udrienė

(parašas) *(vardas ir pavardė)*